DÜCANE CÜNDİOĞLU

21 Ocak 1962'de İstanbul'un Üsküdar ilçesinde dünyaya geldi. 2 Nisan 1980'de başladığı yazı hayatına çeşitli dergi ve gazetelerde makaleler yayımlamak suretiyle devam etti. 1981'de Kur'an ilimlerini temel uğraş alanı olarak seçti. Yorumbilim'in (İlm-i Tefsir) yanı sıra uzun yıllar Tarih, Dilbilim (İlm-i Belâgat), Düşüncebilim (İlm-i Mantık) ve felsefe dersleri verdi. Şubat 1998'den beri Yeni Şafak gazetesinde köşe yazarlığı yapmakta olan Cündioğlu, geleneksel ilimlere hayatiyet kazandırmak gayesiyle klasik mantık, psikoloji, kelam ve felsefe metinlerinin neşir ve hazırlıklarıyla meşgul olmaktadır.

Eserleri:

1993'te Ömülü Hamdi Yazır'ın *Hak Dini Kur'an Dili, Kur'an-ı Kerim ve Meali*'ni hazırlayıp neşirlerden sonra 1995'ten itibaren yayımlarına başlıca eserleri şunlardır: *Başörtü Risalesi* (1995); *Kur'an'ı Anlamanın Anlamı* (1995); *Sözün Özü: Kelam-ı Nefsi'nin Tabiatına Dair* (1996); *Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Aktarmanın Tarihi* (1997); *Türkiye Kur'an ve Cumhuriyet İdeolojisi* (1998); *Kur'an, Dil ve Siyasal Üzerine Söyleşiler* (1998); *Kur'an ve Dilin Hakkı* (2005); *Tarih ve Siyasete Dair* (2005); *Kur'an Çevirilerinin Dünyası* (1999); *Bir Siyasi Proje Olarak Türkçe İbadet* (1999); *Bir Kur'an Şairi: Mehmed Akif ve Kur'an Meali* (2000); *PhiloSophia* (2004); *Anadolu'da Tarihe Notlarla ve Notlarda* (2004); *Eski Kadim İmam Gazali'ye Dair* (2004); *Felsefe'nin Türkçesi: Cumhuriyet Felsefe-Elçileri* (2004); *Akif'e Dair* (2005); *Mehmed Akif'in Kur'an Tercümeleri* (2005); *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kur'an Sözcüğü* (2005); *Bir Mabed Bekçisi* (2006); *Bir Mabed Açılışı* (2006); *Bir Mabed Savaşçısı* (2007); *Delmeye Dair* (2007); *Ha, İnsan* (2009); *Okumanın Dört Rengi* (2009); *Göz İbi* (2010); *Hakikat ve Mesele* (2010); *Cenâb-ı Aşk* (2010).

İçindekiler

cihanı başkaşağı seyrediş bir hoş temaşâ imiş 1

gölgenin sâyesinde

hiçi nerede arayacağız, hiçi nasıl bulacağız? 7

[illegible]vermek veya olıvermek 10

[illegible]mak niçin kadını özler? 13

[illegible]ün sâyesinde 16

[illegible]ne vardı? 19

[illegible] sanı vardı 22

[illegible] sonradan dalâlete düşmez 25

[illegible]ıkla çıkmaktır 28

[illegible]ayrı) görmek 31

[illegible]mak, mesele sahibi olmak demektir 34

[illegible] hüsnün yoksulları 37

[illegible] hükmünde 40

[illegible]duygusundan vazgeçmedikçe 44

aynanın ardına düşünce

[illegible] 51

lütfen biraz susar mısınız! 54
düşünmenin yazgısı 57
düşünce düşlenir 60
doğru hesapliyorsunuz, yanlış düşünüyorsunuz 64
bilgisayar bilgi'nin nesini sayar? 67
tanrı öldüyse 70
görmediğim rabbe kulluk etmem 73
çatlakların içinde kaybolmak 76
dönmek ve/veya dönüş 79
yola çıkmanın yazgısı 84
düşe kalka yürümek akın kaderi 87
yola düşe kalka yürümeyi göze almakla düşülür 90
hak sizleri dertsiz bırakmasın 93

karınca düğününde

dilcilere, mantıkçılara ve usulculere göre 99
hiç kendinizi özlemiyor musunuz? 103
unutulmuş bir soru: kimim ben? 109
sen bir kim misin? 114
ben olmaktan başka deneyebileceğim birşey yok 119
bügülcük kuşu 123
iki dünyaya ait olmak kolay, mülk olmak zor 126
herkesleşmek 129
aynı şeyi söyleyebilmek kolay mı? 132
yeniden pütürlü zemine geri dönebilir miyiz? 135
hiç olmak 138
herkes önce elindeki fidanı dikmeye bakmalı! 142
insanlar uykudadırlar, öldüklerinde uyanırlar 146
sendeki sen seni özlüyor 149

cihanı başaşağı seyrediş bir hoş temâşâ imiş

İnsanlar genellikle alışkanlıklarıyla düşünürler. Genel ve yaygın olana eğilim duymalarındandır bu. Güvenli olan, biraz da genel ve yaygın olandır sanılır. Bu nedenle yaygın olan, yayılmış olan, yayla yayla genelleşmiş olan, aynı zamanda güven verici olandır.

Muhafazakârlığın en temel karakteristiği biraz da yaygın olandan, yerleşmiş olandan, güvenli olandan, her daim olagelenden yana seçimde bulunmakla neredeyse eştir. Kısacası *muhafazakârlık* doğru ve gerçek olanı korumanın adı değil, bilâkis genel ve yaygın olanı korumanın adıdır: bir tür garanticilik... riske girmeme... hep aynı yerden, aynı noktadan dünyayı seyretme... hareket etmeden seyretme... pozisyon değiştirmeme... olanı sırf olduğu için ve bir kez daha olabileceği için onaylama... onay sayısının artmasının sağladığı haz ve hazla sırtını olup bitene dayama... evet, bir tür *herkesleşme*.

Bakınız, Namık Kemal dikkatimizi hangi tarafa çeliyor:

Cihânı başaşağı seyrediş bir hoş temâşâdır!

Sizce de düşünmeye değmez mi:

— Acaba dünyanın duruşu ile onun karşısında kendisini konumlayan ben'in duruşu arasında vukû bulan karşıtlığı öncelikle üstlenmesi gereken taraf hangisi?

Dünyanın akışına karşı koymak, dünyaya tersinden bakmak, mümkün olduğunca aykırılığı, ayrıksılığı seçmek, sanki daha soylu, hatta daha kışkırtıcı gibi görünüyor ve ister istemez dünyaya muhalif bir duruş -özellikle gençler tarafından- daha seçkin bir konumda yer almakla eş tutuluyor; tutulmalı da.

Tam da bu noktada, Namık Kemal'in *başaşağı seyrediş* sözleriyle ifade etmeye çalıştığı şeyi çoğu kişinin bu yönüyle yorumlayıp meseleyi kabaca *ters bakış* olarak işaret edilen pozisyonla ilişkilendireceği gerçeğinden kuşku bile duymamız gerekmiyor aslında.

Ters bakış, yani muhalif olmak... farklı olanı vurgulamaktan hoşlanmak... dikine gitmek... delicesine davranmak... mümkün olduğunca çokluğun içinde ve ellerimiz başımızın arkasında sırtüstü uzanıp el-âlemi seyretmektense, azınlığın içinde kalıp adına *el-âlem* de denilen o kürenin karşısına geçip bize denk gelen yüzeyine avuçlarımızla dayanmak... ve bir ayağımız geride onu tersine çevirmeye, aksi istikamette itmeye uğraşmak... üstelik o üzerimize evrildikçe, devrildikçe ayaklarımız gitgide toprağa gömülse de buna aldırmayıp inadına yerimizden kımıldamamak...

Sanıyorum bütün bunlar cihânı başaşağı seyredişin bedeli. VE kimsenin kuşkusu olmasın ki hakikaten *hoş temâşânın* başlıca koşulu.

Benim kabullenmekte güçlük çektiğim husus da ne ilginçtir ki burası: yani kendime dünyanın tam da karşısında yer biçmek... kürenin evrildiği yönün karşısına geçtiğimi varsayıp onun aksine, tersine, zıddına gitmeye çalışmak... hiç değilse böyle bir seçeneği işaretlediğimi sanmak...

İşte bu pozisyon, -niçin söylemekten çekineyim!- hiç de bana göre değil!

Galiba en doğrusu, henüz vakit varken, yavaş yavaş çevremde birikmeye başlamış olan kalabalığın içinden usulca sıyrılıp saçlarımdan kavradığım kendimi böylesine safdilâne bir vehmin taraftarları arasından çekip almak...

Öyle ya, ben nasıl olur da bu devrâna muhalif olduğumu söyleyebilir, onun tersine gittiğimi, gitmeye çalıştığımı iddia edebilirim; üstelik bir de Fuzûlî'nin şu dizeleri biteviye zihnimde yankılanıp dururken?

Ey Fuzuli daima devran muhaliftir sana

Galiba erbab-ı istidad devran istemez

Dünyayı başaşağı seyretmem halinde, onun ile aramdaki çatışmanın sona ereceğinden zerre kadar kuşkum yok. Niçin amuda kalkmalıyım ki? Evet, neden dünyanın evrildiği yöne doğru kendimi çevirmem gerekiyor?

Ters duran, yol kesen, durmaması gereken yerde duran ben değilim, bilâkis o!

Muhalefeti ben seçmedim; bilâkis bana muhalefet eden, beni gittiğim istikametten çevirmek, sözümona bütün heybet ve haşmetiyle yokuma dikilip gidişimi engellemek isteyen asıl o!

Mülevves elleriyle güya yakama yapışıp özümü gerçekleştirmemi engelleyeceğini sanan ve özüme uygun davranmamdan rahatsızlık duyan da yine o!

Karşımdan çekilmek ona düşüyor; zira karşıma çıkan kendisi! O kendi doğasına uymalı, ben de kendi doğama. Yapmam gerekeni nasıl olur da yapmaktan vazgeçerim? O varsın istemesin, varsın oyuncaklarını geri istesin! Ben onlara hiç talip olmadım ki! Beni eğlendirmek amacıyla önüme attıklarına başımı bile çevirip bakmadım ki!

Beni her iki anlamıyla da eğlemek, eğlendirmek isteyen dünya, öylece durup oyuncaklarıyla eğleneceğime, yerimden kımıldamayacağıma, güya eğlenip eylemeyeceğime nasıl inanabilir?

Biliyoruz ki o hiçbir zaman iktidar sahibi olamadı. Onun bütün işi gücü muhalefet... tüm yaptığı baştan çıkarıcılık... genel olanı, yaygın olanı, güven verici olanı elinde tuttuğuna inandırmak Hz. İnsan'ı...

Oysa bakınız Fuzûlî ne demiş olanca açıklığıyla!

Muhalif devrden gülgün şarabı kane değşirdim
Surudun çeng ü udun nâle vü efgane değşirdim

Hz. İnsan'a muhalefeti icabı onu yürüyüşünden eğlemek/eğlendirmek isteyen dünyanın sunduğu gül kokulu şarapların yerine kan içmeyi seçtim; işret meclislerinde sazlar eşliğinde neşeli kahkahalara garkolmak yerine, yalnızlığın kuytu köşelerine çekilip tek başıma feryad u figan eylemekle yetindim.

Size tavsiyem, ne değişin, ne de değiştirin; sadece doğşirin!

hiçi nerede arayacağız, hiçi nasıl bulacağız?

Çıktım erik dalına anda yedim üzümü!

Yıllar önce bir derste öğrencilere bu ifadenin anlamını sormuş ve birbirinden çok farklı cevaplar almıştım. Genç dediğin muzip olur, herhalde ondandır: bazıları Yunus'un yanlış ağaca çıkmış olduğunu söyledi, bazıları erik ağacına çıkıp yandaki asmadan üzüm yediğini, bazıları yediğinin üzüm gibi erikler olabileceğini, bazıları da ne yediğini bilemediğini ya da kelime oyunu yaptığını ve dahi belki şâir takımının (!) böyle anlamsız kelime oyunları yapabileceklerini, vs.

Sözün sadece söylenmiş olmasının tek başına bir kıymeti var mıydı acaba? Bazen nadir bulunur birtakım nâdanlıklar karşısında ne diyeceğimi bilemez hale gelip de isteğimi, söz söyleme isteğimi kaybettiğimde öylece durur ve kendi kendime hep bu sorunun cevabını aramaya başlardım.

"Söylenmesi gereken" söylenmeli mi idi?

Hani derler ya, adı üstünde. Bakınız işte adı üstünde: *söylenmesi gereken*!

Söylemenin gerekliliği biliniyorsa, söylemekte niçin tereddüt edilsin o halde? Hem söylenmesi gerekli olacak, hem de söylenip söylenmemesi üzerine şüphe izhar edilecek? Acaba bu bir kuşku mu, yoksa kuruntu mu? Şüphe izharı diye görünen bu tutum, basbayağı bir vehim mahsûlü olmasın?

Gereklilik sözün arazlarıyla alâkalıysa, itiraz yerinde gibi görünüyor. Fakat muhataplar nazar-ı itibara alındığı takdirde, yani sözden murad sözün anlaşılması olduğu halde, bu itiraz söz götürür. Öyle ya, söylenmesi gerekenin *ifade* edilmesi, sözün salt *ifadeye* getirilmesi değil, bilakis *faide* getirmesi ise; ifade *istifade* içinse ve nâdan takımı için ne *faide*, ne de istifade sözkonusu değilse?!

Belâğat İlmi'nin bildik kaidesidir: "Kelâm mukteza-yı hâle mutabık olmalıdır!"

Kelâmın mukteza-yı hâle uygun olması, sözün söyleneceği kimsenin, yerin ve ortamın iyi seçilmesiyle alâkalı olup söylenmesi gerekenin gerekliliğiyle alâkalı değildir; yani söylenmesi gerekli olan, her halukârda söylenmeli ve fakat kime, nerede ve nasıl söyleneceği iyi hesap edilmelidir. İki başka, ikincisi daha başka.

Velhâsıl işin içinde erik dalına çıkıp anda erik değil, üzüm yemek var! Oysa Yunusumuz ne güzel söylemiş ve -niçin açıkça söylemeyeyim- aslında herşeyi ve apaçık bir surette, üstelik ne kadar mümkünse o kadar dolaysız bir surette söylemiş! O sadece söylenmesi gerekeni söylemiş, gerekliliği *faide*ye hasretmeyip *ifade*yi yeterli görmüş. Hatta bu arada lütfedip Belâğiyyûn'un bir ifadede aradıkları asgarî şartı, *fâide-i tâmme*yi de yerine getirip vazifesini itmam eylemiş.

Ne var ki kimse bu sözden birşey anlamamış.

Güya sözün açıklanması gerekiyormuş. "Adam gibi söylese a!" diyen nâdanları da dikkate alarak sözü söylemeliymiş ki mütekellim böylelikle kendi hakkında sû-i zanlar oluşmasına fırsat vermesinmiş.

"Söylenmesi gereken" gerekliliğini *mukteza-yı zâhir-i hâle* borçlu olsa ve muhatapların zâhiri işbu gerekliliği vareden yegâne sebep olsa, belki bu takdirde hikmet ehli hep muhatapların hâline nazaran konuşurlar, konuşabilirlerdi. Fakat ya Bayezid-i Bistamî hazretlerinin, "Kırk yıldır tekellüm ediyorum da insanlar benim kendileriyle konuştuğumu zannediyorlar" dediği gibi düşünüyorlarsa ve *mukteza-yı zahir-i hâli* değil de, sadece *mukteza-yı hâli* nazar-ı itibara alıyorlarsa? Ya onlar *kendi kendilerine* konuşuyorlarsa?

Fukara takımı hayatın kendilerine hazırladığı sürprizleri bilmez, bilemez. Bildikleri -Kur'an'ın ifadesiyle- sadece dünya hayatının zâhiridir. Bu bakımdan sadece zâhire göre konuşmak, zâhiri nazar-ı itibara alıp konuşmak mecburiyetindedirler. Konuşmalarındaki parlaklık, zâhire teşne olanların aradığı parlaklıktır.

Ne yapıp edip *kendi kendilerine konuşanları* aramak ve bulmak zorundayız. Fakat tek sorunumuz şu:

Hiçi nerede arayacağız? Hiçt nasıl bulacağız?

susuvermek veya oluvermek

"Sus küçüğün, söz büyüğün" özdeyişi zamanla küçük bir değişime geçirmiş, "Su küçüğün, söz büyüğün" hâlini alıvermiş. Hiç kuşkusuz özdeyişi bu hâliyle anlamlı bulanlar da var. Ne var ki bizi burası ilgilendirmiyor; bizi ilgilendiren sadece söz sus karşıtlığı.

"Susma sıra sana da gelecek!" diye meydanlarda bağırdığı yerler, "Suş ki sıra sana da gelsin!" diye yazmıştım. Sesimizi sözü yeğlememin nedeni, şöyle böyle sözü olanın değil, söz söylemeye ehil olanın sözü söylemesi gerektiğine inandığımdandı.

Söz ehli olanın elinde (dilinde) olmadığında, hiçbir kıymet taşımıyor; yani söz söylemek değil, söz söyleyebilmek mertebesi olmak mühim.

Yunus'a kulak vermenin tam da zamanı:

Behey Yunus sana söyleme derler
Ya ben öleyim mi söylemeyince?

Söylemediğinde ölmeyecekse kişi o sözü söylememeli. Sözüne güvenilir olmak sözü güvenilir kılar. Sözüne güvenilir birileri yoksa ortada, tek başına sözün hükmü ve kıymeti ne ola ki?!

Sözü büyük kılan, sözün, büyüğün sözü olmasıdır. Söz büyük ve fakat sözü söyleyen küçük olunca, küçük büyümüş olmaz. Hak söz Hakk'ın sözüdür de ondan olmaz! Hak sözü hak kılan sözün kendisi değil, sözün hakikatidir; sözün menbaıdır. Sözün sâdık olup olmaması, sâdıkın sözü olup olmamasına bağlıdır. Sözü aktaran sâdık olmalı ki sözün kendisi de sıdkiyetle nitelenebilsin!

"Sen söze bak söyleyene değil" derler. İyi güzel de kimin söylediği önemli olmayınca, söz niçin önemli olsun?! Tabir-i diğerle kendisine isnad edilen biri olmadığında, hangi söz senet değeri taşır?!

Türkçe *dedikodu* sözcüğü "kıyl u kal"in karşılığıdır; yani o *dedi, bu dedi*. Bu durumda demezler mi ki adama: "O dedi, bu dedi, iyi güzel de sen diyorsun?"

— Ben diyorum ki...

Ne kadar da zor değil mi, söze "Ben diyorum ki..." ön-ekiyle başlamak. Bu ön-ekle başlayan cümleleri önemli kılan, onlara önem kazandıran, aslında ön-ekte yer alan *ben* zamiridir, bu zamirin mazmunudur; mazmununda yer alan kişidir. Öyle ya, ikide bir "Ben diyorum ki..." ön-ekiyle başlayan cümleler kurduğunuzu görenler, birgün dayanamayıp "Peki ya, *sen* kimsin?" derlerse? Evet, ya biri çıkıp da "Kim oluyorsun da *ben* diyorsun, diyebiliyorsun" diye sorarsa?! Evet, ya *kimlik* isterlerse?! "Kimliğini göster ki *kim* olduğunu bilelim de sözünü ona göre dinleyelim" diye itiraz ederlerse?!

Kimse, yani *kim* ise, *kim* denilebilecek kimsesse, *kim* ise, *kim* olabilmeyi başarabilmiş ise, *kimse* hâline gelebilmiş, *kimlik* sahibi olabilmişse, işte o zaman sözün sahibinin kimliği, kimliğini söze, söze kimliğini verir.

Parlak sözler aktarmayı severler Yuhanna İncili'nin ilk ayetini (*Önce söz vardı*) telaffuz etmeyi marifet addediyorlar ve fakat sözün devamını getirmiyorlar. Evet *önce söz vardı*, peki sonrası? Sonrası şu: "Önce söz vardı, söz Tanrı'daydı, söz Tanrı'ydı." (Devamını aktarmak kolay ve fakat açıklamak ne kadar da zor değil mi?)

Susuverilen yer burası. Susmanın verildiği yer. Sadece susulan değil, susuverilen yer.

Türkçemizde 'vermek' eki bir eyleme hız katar, onun aniden, birdenbire gerçekleştiğini gösterir. *Susuverdi*, yani birdenbire sustu. Bu bir vecih. Diğeri de şu: Susuvermek karşı tarafı da susturur. Susmanız karşı tarafı susturmaz, fakat susuverirseniz hiç şüphe etmeyiniz ki muhatabınız da o anda susmuş olur. Susmaya sadece kendiniz için değil, karşı taraf için de mümkün kılmak istiyorsanız susuvermelisiniz.

Hayret makamı, şaşkınlık mertebesi. İşte nimetlerin en büyüğü. *Hayret* huzur ve sükûna erişmenin adı... hareketsizlik... kımıldamamak, kımıldayamamak... sâkin ve hâzır olmak...

Huzurda olmadan huzur bulunmuyor. Hızır gibi hazır olmalı, hâzır olmalı ki huzurda olmalı, huzuru bulmalı. Susuvermedikçe ne *hızır*, ne de *huzur* gelir. O halde susuvermeli; susuvermeli ki hızırın huzurunda hazır oluvermeli.

Son söz: Susmayı vermeyenler, olmayı hiç veremezler!

susmak niçin kadını özler?

Gerçek soru cevabı dışarıdan davet etmez; bilakis onu içinden çıkarır; zira kuşkulanmasaydık, içinden cevabın çıkabileceği bir sorunlar yumağında ikameti seçmeseydik tabiidir ki hal-i hazırda soruyor olmazdık, sormakta olmazdık. Öyle ya, *sormakta olmak* aslında ne yapıp yapıp soruyu sürdürmek, bir biçimde soruda kalmayı başarmak demek değil mi?

Evet aynen öyle! Sormakta olmak *yolda olmak* demek çünkü.

Sorunun kuşkunun haymesinde yaşadığını söylemiştik. Peki nedir hayme? Hayme yolda olanlara özgü bir barınak. Konup göçtükçe ve dahi konup göçerken ikamete susayanların sığınabileceği tek melce. Şüphe, sahibini peşine takmış bir halde yolu kazarken, kazırken haymesinde ona sadece *soru* eşlik eder.

Cevap haymeye sızan bir çapkın değil; davetsiz bir konuk hiç değil. Sahte sorulara yanaşan ve dışarıdan davet edilen konukları asla ağırlamaz göğertici kuşkuların haymesi. Gerçek sorunun ceva-

bir başkasından duyar etmesine ihtiyacı
edindiği kendi yaratıcılığını kendinde saklar.
kendi eşsiz ve hassasiyetini fırsatlara dönüştürmeye
bir yazardır. Varoluş yolculuğunda size birçok hamleler
eden cevaplar sağlarken, sorular sorarak kendi içinizdeki
sürekli olarak kendi benliğinizi
lik durduğunda kendinizi
bilmeyip evrenin
iç
yönlendirmenin
ve
dünyada
Onun tarafından öğrenir

İ
evrenin
ve kendiliğinden
ve
ve
bir
yolda kalmayı sürdürmektir

Soru hiç kuşkusuz yapamaz, her soru bir kuşku ile bir kuşku
ihtiyaç hali
ve
bilmeye
arayı getirir

Tanrı
bilirsiniz

Das Fragen ist die Frömmigkeit des Denkens.

da hiçbir hayvan kuşkulanamaz, soru sorulamaz. Hiçbir hayvan

geviş getirmek suretiyle kendini gevşemeye bırakır?

dan emin olmalısınız

Suâl anlamayan cevabı da anlamaz

"Derman aradım derdime derdim bana derman imiş

Nedir dert?

Dert sualdir, dert meseledir hem soru cümlesi hem sorun cümlesidir. Dert

da kezâ soranlar, soru ve/veya sorun sahibi olanlar için

Suâl sahibi olmadıkça, sormadıkça, soru zerresinden düşünmedikçe nasıl cevap sahibi olunur? Nasıl olur da sorusuz cevapların

duran bir imkân. Cevabı mümkün kılan imkân her halde soru; her halde değil, her halde, yani her hâlü kârda soru

Her cevap ancak bir sorunun cevabıdır cümlesi

den mesafeyi yarıp kazmak demek

niçin bir bir kavrulma, bir bir kavranma ve fakat her hâlü kârda

cevaplanmaya değer

ederler, ancak onlar kapılarını tanımadıklarına açarlar

koyuluğun koynunda onunla yarımlık vefası soru niçin kalksın da yabancı konulara haymesine davet etsin? Nasıl ve neden içinde sakındığıyla [illegible] yutmuşken sahte sorularını yosmaca işvekârlığına yeltensin?

Resâ'il-i İhvân'us-Safâ nın ne mutlu onlara ki kendilerini saklamayı başarmış mübellîleri şöyle diyorlar:

> İlim, nefs-i âlim deki nefs-i nâtıka daki şuret-i malumiyedir. Cehalet ise bunun zıddı karşıtıdır yani bu suretin nefste bulunmamasıdır. *[Wissen (Wissenschaft) ist die Form des Gewussten in der Seele des Wissenden. Unwissen ist das Gegenteil davon, nämlich der Mangel dieser Form in der Seele.]*

[illegible]

halinde değil, infial halinde yani çaresiz.

[illegible]

mi, yoksa suretin zihinde hâsıl olması (husûl'üs suret) mı?

Unutmayın, gerçek soru cevabı dışarıdan davet etmez, bilakis onu içinden çıkarır.

Hadi öyleyse işe koyulalım!

Önce ne vardı?

[illegible]

tercih eder (önce mânâyı kavrar, sonra ona uygun sözü bulur).

[illegible]

yakınlık kurmuştum.

[illegible]

nasıl temellendirebileceğini bilemiyordum.

[illegible]

olmaksızın mânâ bir yerde duramazdı. onu sakla**yan**, onu muhafaza

[illegible] muhafaza sadece [illegible]

[illegible] kavramların karşıla[illegible]

kavram[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

temsil eden sözcüklerin birleşiydi

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

kat sözcük değil')

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

baba, birkaç kez oğlunu ikna etmiş için gitmesi için. Fakat küçük oyuna devam etmiş, baba ne kadar "Oğlum yapma, içeri gir şapkanı düşürebilirsin" demiş olmamış

kilde başından şapkayı kapıp "Bak gördün mü?" demiş: "Ben seni uyarmıştım, işte sonunda şapkanı düşürdün!"

Şapkasını kaybettiğini sanan çocuk tabi bu duruma çok üzülmüş ve gözünde iki damla yaşla tam da mahzun mahzun yerine oturacakken, babası elinde tuttuğu şapkayı ona göstermiş. "Al şu şapkanı bakalım. Fakat bir daha da sakın benim penceresinden başını çıkarıp sarkma, olur mu?" diye oğluna tembihte bulunmuş.

Çocuk babasının elinden sevinçle şapkasını alıp bir süre uslu uslu oturmuş

VE çok geçmeden tekrar pencereye koşmuş. heyecanla şapkasını düşürü ilettikten sonra babasına yalvaran gözlerle bakıp şöyle demiş: "Babacığım! N'olur demin yaptığımın aynısını bir daha yapsana.

ğunu bilmem benim gibi siz/er de kabul eder misiniz?

düşmeden de kurtulamazlar

Sadece işaret etmek. Evet, sadece ima etmek. Açıkça göster

cezasına çarpılmak demektir.

bir daha yapılmasını istemek gafletiyle meşbu sahallerdir.

yer aldığımıza değil, hangi tarafında yer tuttuğumuza.

kin sürmesini arzu eder.

Çevrenize dikkatle bakarsanız, etrafınızın hayatını "Hadi bir daha yapsana!" demekle geçirmiş, bir süre sonra istekleri yerine

yerine, bu numaraların sürmesini istemiş zavallılarla. O kemikleşmiş

ya, ilimsizliğe, güvensizliğe dönüşür.

görmeye başlayan eski tüfeklerin temel sorunu budur işte. Onlar

ze bakalım" demeyi daha akılcı bir seçenek olarak görmüşlerdir.

Hepsi mi böyle yapmıştır?

Elbette hayır! Çoğu böyle yapmıştır onların. Bir kısmı da eski numaralar antrenörün yerine geçip arkadan gelenlerin şapkalarıyla ayrı oyunlar sürdürmeyi denerler. Oyuna denk alışmışlardır ki oyunun neresinde yer aldıkları artık önemli değildir. Gıcık hayran olmak yerine, geçici bir süre için de olsa başkalarının kendilerine hayran bakışlarının zevkini adarlar. Amacına ulaşan alkışlar mekanik olduğundan hayran bakışlar kalmaktan nasıl bıkar zevk sahibi

ya yapmasını beklemekten kaynaklanır.

değerde kalabilenler pek yok gibidir.

numaralarının ne olduğu sorulmalı.

aramak yola çıkmaktır

Siyaset gençlere niçin ihtiyaç duyar?!?

hentüz gelmemiştir gerçekte sade başladığı an vardır

mevcudiyetidir)

isteği? Düşünmek, anlamak ve açıklamak arzusu?

ma psikozudur yani "Tek enayi ben miyim?" psikozu. Oysa inan-

defa daha arayabilirler ve ancak böyleler bulabilirler. Evet kişi ege isterse bir kere daha bir kez daha ve bir kez daha arayacaktır.

Aramak yola çıkmaktır yola çıkmak yollar çıkmaktır. Ara ve soru sormaktır soru sormak yol açmak ve yola dönmek için yola çıkmaktır.

Demek ki kişi ancak yola çıkmakla ve/veya soru sormakla bulur. Sözler ise sormaktan çıkmak yol olmaz. Ol mak ve bil mek bu dahiller cennetine ancak kurmak sorma ve yol açar. Bu söz bir cevaplanmış olduklarını sanmaz ve yola çıkmaz.

Niçin sözler yola çıkmaz? Sözler sorulmuş ve bulunmuş ve yola düşmezler çünkü düşecek yolları yoktur. Sözler yalnız yol ilan ederler ve yazık ki bu ilan edilen yollar da çoğu zaman çıkmaz yollar çıkarlar.

Sözler neyi bulmuşlar ki yola çıkmak için sormak da *gidilir*.

1) Mutmaz Kalan, cevap vermek için yola çıkmak için soru sormak için değil. Bilgi edinmek için değil. Bilgiler yolda bulunmaz. Bilgiler yolda bulunsaydı yolda şişelenmiş bilgiler olurdu. Bilgiler ancak ve ancak yolun bittiği yerde bulunur. Yolculuk bilmek için değil, **bilmek anlamına geldiği yer tam da burasıdır.**

2) Cile sahi ar sora sorulmayı sorulmamayı cevaplamaya ilişkin sorulara yazılarımda değinmiştim. Cevapları yola çıkmayı göze alanlar değil, **dikleri için yolda olanlardır.**

Bir hareket geçiren yola düşmek bir varmak için değil, **yolda olmak için değil. Bir yazılan hareket yola düşmenin adı düşmenin adı.**

Sözüm yola düşenlere, yol açma ve yola dönmeye ilişkin **çıkarlara.**

aynada ayn'ı görmek

Âdem o âdem olmadığın şimdi anladım
Âdemde âdem olmadığın şimdi anladım

Bir yolculuğa çıkmak için yola çıkmak ve yolda olmak için yola çıkmak ile yolda olmak için yola çıkmak ve yolda olmak için yola çıkmak arasında bir fark olduğunu söylemiştik. Bu farkı bilmek ve bilmeyi bilmek için önce yolculuğa çıkmak ve yolda olmak için yola çıkmak ve yolda olmak için yola çıkmak arasındaki farkı bilmek gerekir

getiren de

yecek. hiç değilse başkasını bilmekle işe başlayacaktır

bir süre sonra yol kesici olması ne de acı!

Memleketimizi nazarı itibare alarak soralım

— Dünün sosyalist gençleri evlerine dönebilirler mi?

Hayır!

Peki ya aynı devrin milliyetçi gençleri?

Yine hayır!

sokaklarda yatıp kalkanlara nisbetle bir hiç mesabesinde!

yapmakla geçimlerini temin eden öncülüğen!

Ne yapmalı o halde? Hiç evden çıkmamalı mı?

görmeli, aynı görmek için geyra yönelmeli.

sonra yola çıkmanın ne anlamı var?

adam olmak, mesele sahibi olmak demektir

1) *Mesele* [illegible] bir şeyle meşgul olmak, o şeyi bir [illegible] bir şeyle meşgul olmak, o şeyi bir [illegible] kullanılır. Mesele edinmek, genellikle, bir şeyi kendine [illegible] demektir. Sözgelimi, Ahmet [illegible] mesele edinmiş, [illegible] veya, Ali her şeyi kendisine mesele edinmiş [illegible] mesele [illegible] şeyi önemsememek, [illegible] meşgul olmamak demektir. Kılı kırk yarmak, bir [illegible] her şeyi sebepsiz yere [illegible] ile olmaktır. Aşağıdaki [illegible] ve [illegible] yanlışlık, mesele eden kimseyle sarılıp [illegible] kimseyle rahatsızlıklarından rahatsız olmalar. Daha [illegible] bir [illegible] kendilerini [illegible] başkalarının [illegible] bu başkalarını mesele etmektir. Eğer mücadele bir [illegible] ise, bu [illegible] başkalarınca görülmeyecek bir [illegible] olmasıdır.

Sonuç: **Bir şeyi mesele edenler sevilmez, onlara acınır**

2) *Mesele çıkarmak* ise bir şeyi mesele etmekten oldukça farklıdır. Bir şeyden [illegible] bir şeyi mesele eden o şeyi sadece kendisi için mesele haline getirirken, mesele çıkaran mesele ettiği şeyi başkalarının da meselesi haline getirir. Mesele çıkarmak, başkasına ihtiyacı kör olası etmektir. Başkalarını ayrı olmalarıyla kendisine [illegible] zorlamaktır. O nedenle *mesele çıkarmak* bir [illegible] mekanizmalar olur. Bir [illegible] çıkarılan [illegible] rahatsız eder. Nasıl ki [illegible] o [illegible] kendisini [illegible] rahatsız [illegible] mesele çıkaranlar [illegible] rahatsız [illegible] Bu [illegible] kolay [illegible] Çünkü [illegible] kısa [illegible] sadece [illegible] ortamdır. [illegible] kalıcı [illegible] Kalıcı [illegible] bir [illegible] başkalarını [illegible] Kalıcı [illegible] bir [illegible] başkalarını [illegible] hükmetme [illegible] ise [illegible] ortamı [illegible] ilişkilerdir. Kalıcı ilişkiler [illegible] ilişkilerdir. Kalıcı ilişkiler [illegible] ilişkilerdir. Kalıcı ilişkiler

mânasına kavranmasının mümkün olduğu [illegible] ve
de ise cevabın aranmadığında [illegible] ve
edilen [illegible]
anlamına gelirken, Nietzsche'de bu kelime [illegible]
demektir.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
kişi her ne ise o şeyin cevabını veya çözümünü aradığı için, ne
[illegible]
olmakla kalmaz, *başkalarına mesele çıkarmış* da olur.

[illegible]
yolur.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Becerıksızdırler öyle becerıksızdırler ki sözleri değ... gerçeğe sokulsa yamuk yumuk yoksulluklarını yoksunluklarını ... şeye karşı olmak ürkütür onları ... hayır demekten de, *hayır*sınız demekten de

Gençken kendilerini de böyle şeye yatırmışlar ... yırtar hayatın gerçekliklerini cebelik kurtarıklarını kolaylıklarını kolay vazgeçmezler ... gerçekliklerinden ... yazdıklarından ... Dandik cümlelerini ... mantıklı geçinmeleri ... Aldanmasın ... Ko... ellerinden ... Kolay ... ... irkten diyen şaire hak vermek de gelmez içlerinden.

... ...

[illegible]

la görmek istemez?

[illegible]

etrafın ayartmasıyla özünden uzaklara düşer

Bir düşünelim bakalım, *nedir şu etraf* dedikleri.

Etraf *taraf* sözcüğüyle aynı kökten gelir. Kendimizi sanki bir kürenin içinde bildiğimiz alanın sınırlarını nesnelerin. Ayrıca da *etraf* işte bu sınırları dikey anlamı dışı tutarak kendimizden uzağa *etraf* sözcüğünü getiririz. Bir toplumun en üst tabakasına en şerefli kesimine *eşraf* deriz, aşağıdan yukarıya bakıldığında en üstte en son sınıra

yer alıkları düşünülen kesimine. Aynı şekilde, sözlüğe bir mekânın bir zamanın sınırlarına delalet edecek şekilde kullanılan sözlük yetkin anlamına hasbelde delalet eder. Nitekim Türkçe de kabalık olarak yerel kelimesinin seçilmesinin de nedeni de budur. Bir alanın evren, dünya çevrenin karşılığıdır aslında. Meselâ, yüzeyi çevrelediği varsayılan ve alanı hesaplanabilir olarak ele alınan kapalı bir eğriye kenar denir. Kenarlar çevreyle ilgilenen kimseler tarafından ele alınır. Kelimeyle ilgili kitaplarda şöyle bir açıklama bulunur:

— Peki bu etrafın veya çevrenin sınırları nerede sona erer?

[illegible]

noktası gösterilemez

Sonu şöyle sonulmalıydı:

— Etrafın ve çevrenin sınırları nerede başlar?

Hemen cevaplayalım:

[illegible]

di etrafının sınırlarını tayin edemez

[illegible]

**etrafı ilgilendiren bir meseleye yalnızca konuşma sırasında bir noktada değinme ihtiyacı için bir yanıyana kullanılır. Nitekim konuşma dilinde

telaffuz edilen başka bir sözcükle aynı sesi çıkarsa bile farklı anlam ve kökleşe sahip sözcükler arasında yüz (yüz ile çehre, surat anlamındaki yüz gibi.)

— Sû uyur düşman uyumaz!

bilmek gerekir. Bu uyanıklık ile ilgili olarak ... diyebiliriz ki hedefimize ulaşmak için şöyle veya böyle ...

— Akşam (saat 8) sütununda buluşalım.

... nız.

... kalmalıyım. ... çevreleyen ... sınırlarının ... kuvvetle muhtemel ... ile sınırlarımızı aşamadığımız muhakkak.

... nları sınırlarımız ... kendi ... nasıl engel teşkil edebilir?

Kaybettim Yusuf u Kenan ilinde
Yusuf bulundu vü Kenan bulunmaz

Herkesin bir Yusuf'u vardır; cemaline özlem duyduğu bir Yusuf'u. Kişi eğer direnmeyi bilmezse ... sosyonun dizilemezse Yusuf'una özen gösteremezse işler sürmez Yusuf'un şehrin kalabalıkları içerisinde kaybedip ondan onu bir daha bulamayacağı kadar uzaklaşır.

Ermiş yaşamak bir anlamda sufinin ... ikamet etmek, tek başına kalmak demektir. Bu ... değildir. Lakin bütün bu ... çevremiz sufilerin sıralarını bağımsız yalnız yaşamak, yalnız kalmak pekâlâ mümkündür.

Evet dostum, tek başına kalamazsın, etrafsız kalamazsın ve ... yalnız kalmayı, sadece kendine olmayı, kendinde olmayı başarabilirsen ... kaybetmenden. Onlarla kendini kaybetmenden.

... akından çıkarma.

[redacted]

tan düşecekleri o zamanın mahkûmu bekleyeceksiniz

Menşucuğa menşuiyete tercih edenlerle [redacted] olduğumuzdan şikâyet edilmemesi gerekenleri [redacted] mutlası olunması icab eden vasıflardan nasıl söz edebileceğimi [redacted] **lemediğim için ayıplanır mıyım acaba?**

Mümkün! Ve fakat insan sözün nasılını önemsemekten vaz-

[redacted]

Nasıl söyleyeyim?

[redacted]

söylemekten niçin çekinelim: *Nasılın can, oehenneme!*

Peki niçin söyleyeyim?

İşte önemli olan da burası: Niçin? Ah şu niçin

[redacted]

madır?

[redacted]

kendimizi için içinde dolaşmaktan bıkıp usanmış yaratığın ses serpecek bir sesi duymak için hazırlamalıyız.

Sen de kendini hazırla dostum başka birşey için değil, sadece huzurda hâzır olmak için hazırla.

Mensub olmak bir nisbete girmek, bir nisbetten haberdar olmak demek. Hâl böyleyken varlık bir nisbetler yumağı olduğuna göre, varlık akım sınırları içinde oluşan ve hâsıl olan mensubiyetlerden ibaret demek. Ahenge sahip olmadığımız sürece akım gösterdiğimiz her şey bizi bu yazıdan daha fazla sürüklemeyecek bir nisbetler yumağı olacaktır. Bu nisbetler yumağı içerisinde sözün ve yazının bir nisbetler yumağı olduğunu hatırlamak gerçekten de zor.

Bir mânâsı olduğu için bu yazıdaki mensubiyetlerden bahsetmeye çalışırken, bu mensubiyetlerin içerisinde kendimizi bulmak ve yeniden yorumlamak için bu yazıyı bırakacak olursak, bu yazıdan kendimizi kurtarmak mümkün olacaktır. Nasıl ki bir kuş avından uzak dur yeter.

Mensubiyetten kurtulmaya çalıştığımız sürece, bu mensubiyetlerden kaçmaya çalıştığımız sürece, bu mensubiyetlerden kaçmaya çalıştığımız sürece, bu mensubiyetlerden kaç

[illegible] değişir durur. Zira oldukça şeyler [illegible] şeyler değişir. Rakikler [illegible] hilgası gayrımı bilgisiler [illegible] değiştiği için onun bilgisi de sabit [illegible] ve değişiyor. Bu yüzden başkasının bilgisine [illegible] şartlarla mümkün değildir. Mümkün olanı [illegible] beklemeyi tercih edebilirsin. Bir de [illegible] mutlu başkası bulduğun, bilgisini [illegible] için [illegible] ve yeniden [illegible] ederek [illegible] sabır, cesaret ve [illegible]

eder oyuncağını dışarıda arar ve bulur da

Mehabbet

[illegible] bir vazgeçmek [illegible] mehabbet."

Mevzubahsi [illegible] ve [illegible] hazzına [illegible] almaya [illegible] **olmak değil, aşık olmak, aşkın kendisi olmakın kısaca.**

Sanırım ki [illegible] söyledim. Bir [illegible] bulmadan [illegible] söyledim.

[redacted]

[redacted] söyle yazıyordu:

[redacted]

[redacted] **imkân, bir vesait ve en nihayet bir vâsıta.**

[redacted] nan mı)?

İlk şık tercih edilirse, şu yargı ile karşılaşılır:

Sözcükler olmasaydı düşünemezdik

[redacted]

imkân değil aksine düşünceyi ifade eden sözcüğün temsil ettiği temsil etmekte tefsir eden bir imkân

yokluğunu gerektirir

düşüncelerin kavramların temsili

kurmak yani

kazanmış demektir

şu: *Dil nasıl diller?*

lutfen biraz susar misiniz!

Dil, düşünce ve varlık

[illegible]

[illegible]

[illegible] rabilen bir varlık imiş insanoğlu

[illegible]

[illegible]

[illegible]

dahi atamamıştım.

rak şöyle diyordu

şey nedir?

şaşırıp kaldım" dedin

şeyler hakkında da zihinde bir tertibe tutulursa, anlaşılmayan, an-

me varmak için yapıyan bu tertib. Mantık bilmeye bağlıdır. Ama bir de şu var ki Tanrı yardımı olmadıkça yapılan tertib ve varılan hükûm, ancak taklide uymadır. taklidin ta kendisidir. Bu, uzak ve uzun bir yoldur.

Bırak bu yolu da bir zamancağız olsun Musa gibi dosyo terket. Eymen vâdisine gel. ağaç bile sana "Ben Tanrıyım. Tanrı" desin!

O halde şimdi susup Eymen e doğru yol almalı!

oradaymışım gibi yazabileyim

gibi [illegible] değil mi?

[illegible]

[illegible] ibaretler?

[illegible]

taşırken seyretmekle yetineceklerdir

[illegible]

[illegible] küçücük bacaklı meşe sakız ağacı dinlenirse, evladının [illegible] yaptırmasın; eğer ona [illegible] ona gü-

nünü ne yazık ki sadece odasında gösterir

[illegible] odasında durup odasından dışarı çıkmak istemeyen [illegible] dediği gibi [illegible] yabancılar [illegible] sokağın [illegible] ister gitsin ev [illegible]

[illegible]

ülkesine gitmeye karar verip şöyle der

Şöyle muhkem tutayım aşkıle yâr eteğin
Ya elimi kat edeler, ya keseler yâr eteğini

[illegible] ceremez de daha eşikte iken hemencecik elini kesiverirler sanki onu tutmuş gibi, tutabilirmiş gibi

Düşünmenin yazgısıdır bu!

düşünce düşünür

etkilerini gerçekleştirebilir

tercih etsin

önceki haliyle düşeyebilenlerdir

Düşünce düşünür

le ikincisi *fiil* haliyle

1) Düşünmenin ürünü (düşünce), üzerini dilin ülkesinde sözcük

[illegible] olmak anlamı çıkar düşlemenin kurucu [illegible] bahsine gelir. Kurucu [illegible] şuncaya [illegible] bakışla temaşa etmek [illegible] yaşamın anlamı [illegible] düşünmek [illegible] sözleşmeye ortunucu [illegible] kendisinden [illegible] için yapar başkalarının aşkı sağlamak için [illegible] kurtuluşu [illegible] bu [illegible] düşünmek [illegible] gormek istemek [illegible] düşüncesi [illegible]

meye çalışmalıdırlar değilse düşlemekle yetinmelidirler

2) [illegible] sözcükten [illegible] sonuca [illegible] çıkmak [illegible] kendisini [illegible] limse [illegible] kurmak [illegible] meyip düşünülür

[illegible] şair [illegible] neyin [illegible] rını kınamamaları için nasıl öğüt veriyor

Ehl-i irfanım diye kimseye ta'n etme sen

Defter-i irfana sığmaz söz gelir divaneden

Yani birkaç kitap okuyup [illegible] ilkeler aracılığıyla sözcüğü [illegible] konuşmaya kalkışma. [illegible] ovacılar sözleriyle ki o sözü ilk [illegible] düşünmek [illegible] sözcüğün [illegible] seçebilecek [illegible]

[illegible] Düşünmek [illegible] sokakta [illegible] Düşünmek [illegible] sözcüğü ve sözcüğün [illegible] başka [illegible] düşünmek [illegible] kurmak [illegible] anlaşılmaz [illegible] kurmak [illegible] anlaşılmaz olsun ki?

[illegible]

defter-i irfana sığmaz sözlerin gelmesi için dua edelim

doğru hesaplıyorsunuz yanlış düşünüyorsunuz

na da kullanmamız gerekmez.

işlerini kolaylar. Kullandıkları verilerin türleri aynıdır; zira hesap

dağınıklıktır bu dilimizde bunun asıl adı **hesapsızlıktır**.

ilki niceliksel, ikincisi ise **niteliksel**dir.

olması halinde gerçekleşir. (Az da, çok da birer niceliktir.)

İ[illegible] insanın gücü[illegible] arafla[illegible]dır. C[illegible]sız hesaba[illegible]ma ısı değerlen[illegible]rma[illegible]k, gösteriş hesabı yerine [illegible]. [illegible]nay hesaba [illegible]zaaflarla değil sevgi ve [illegible]. Tanrı'ya yönelme yapmak için [illegible]ekli [illegible]ve [illegible]ç gerek yoktur. [illegible]ve sevgi ve [illegible]denklem [illegible]zi [illegible]dır ya [illegible]ma[illegible]z. [illegible]lik [illegible]ve [illegible]ç zaafa bile uğratabilir.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

okur. Kaç kişi dinler?

Ahlak bile niceliksel kıstaslara mahkum edilmiş durumda

kadar satılmış

kadar izlenmiş

şu sayıya ulaşmış!

verden değildi

vermiler o zaman

Anlaşıyor bilginin nesini sayar?

Bilginin kendisi (keyfiyet) sayılabilir mi?

saymak (*sayı*) ve ölçmek (*miktar*) yetiyor

mış, demek ki " demek marifet görülüyor

dis değil motorcu demektir

asla düşünmüyorlar. Şöyle demek bile mümkün

Onlar doğru hesap ediyorlar, ancak yanlış düşünüyorlar!

sözcük *sıfır* olarak anlaşılacak ne yazık ki!

ce böyle buyurur!

tanrı öldüyse

[redacted]

türlü anlar. Ancak bu 'başka' yorumlarının metin üzerinde düşünmede aynı ile buluşan bir 'başka' olmalıdır.

[redacted] Nietzsche'nin bir Tanrı [redacted] açıklayan [redacted] tutmasına bu ilkeyi temel alarak başlar ve ilave eder:

> Acele bir yergide bulunmamak için, ilkin, Tanrı öldü sözünü, Nietzsche'nin anladığı gibi anlamaya denemeliyiz.

[redacted] bir [redacted] önce Nietzsche'den alıntıladığı şu pasajı okumalıyız:

> Bir önce [redacted] durmadan "Tanrı'yı arıyorum. Tanrı'yı arıyorum..." diye bağırarak çarşıya koştu. Orada bulunanların bir kısmı henüz Tanrı'ya inanmayanlardan oluştuğu için kahkahalara boğuldu. Küçük adamın duyduğuna mı? (...) Küçük adam (...) "Tanrı nerede?"

diye sorar: "Şunu da söyleyeceğim, onu biz öldürdük, sizlerle ben. Onun katiliyiz hepimiz. Ama bunu nasıl yaptık? Denize kim içebilir? Bütün çevreni silmemiz için biz bu süngeri kim verdi? Onu güneşinin zincirlerinden kurtarır iken ne yaptık biz yeryüzünde? Nereye gidiyor şimdi dünya. biz nereye gidiyoruz?

"Güneş yeryüzünden koparılırken insanlığın yaptığı [redacted]

Heidegger devam eder:

> Küçük adamın pazar yerinde dikilen "Tanrı'ya inanmayanlar" ile hiçbir ortak yanı yoktur. Çünkü bunlar Tanrı'nın Tanrı olarak inanılmadığını yitirmesinden ötürü inançsız değillerdir tersine. Tanrı'yı aramadıkları sürece inanma olanağından el çektikleri için, onlar artık arayamazlar çünkü artık düşünmezler. Ayak takımı düşün[redacted] kavramının tehlikeye girdiği her yerde *Hiççilik* kokusu aldı. Asıl *Hiççilik* karşısında her zaman üstünlük kazanan bu kördeşme dü[redacted] konuşmaya girişti. Ama bu korku, korku karşısında korkudur.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

sayarlar.

hiç de hoş değil.

"Ben Tanrı'ya inanmıyorum" ifadesiyle soğuk bakışmalara ne

rakiptir.

Peki ya *gaflet* için de böyle söylenebilir mi?

gayret de yetmez: ayrıca liyakat ve nasib de lâzım.

Hamaka sahipleriyle tartışmanın veya onlara bu meseleyi yüz

israf etmek değildir.

ne zaman çıktığını hiç düşündünüz mü?

inanıyorum' demenizi yeterli görür müydüler?

lonmuş temellendirmenizi umursamaz mıydılar?

çatlakların içinde kaybolmak

derin suların arasından kaybolup gitmek

Endişe mi? Korku mu? Dehşet mi?

Hepsi bir arada!

etmeden söylemeliyim ki fena halde yanılmaktalar

zin ağrıdığını anlamaktadır

bilâkis siz kendinizi onun kucağına atmış olursunuz

Çözüm nedir o halde?

gibi, sormadan soruşturmadan, öğrenmeye çalışmadan

Tehlikenin farkına varılmadığı sürece, oyunun en önemli kural-

[illegible] nin peşine düşmedikçe güvendesiniz demektir

[illegible] durduğun için de ağırlıklarını artırmışlardır

Sonuç?

[illegible] hâlâ niçin devam ediyor sanıyorsunuz?)

[illegible] mayın; biz onları *delil* biliyoruz!

dönmek ve/veya dönüş

[illegible] den dönmek? Nerede dönmek?

[illegible] anlamaya çalışalım

Nereye dönmek?

[illegible] gerçekleşecek bir durum] [illegible]

yönelmenin kendisinde eriyor, kayboluyor

Nereden dönmek?

den söz açmış olacağız

kendisini araştıracaktık.

bağımsız bir *dönüş* kavramına ulaşmayı beceremiyoruz

maktan kurtulabiliriz

Nerede dönmek?

sunmek zorunluluğu ortaya çıkıyor. Nerede?

Dönmek eylemi, bir niyet bir durum değil, bir hareket bildi-

yöndeki tecrid edebiliyoruz ama bir yer den asla

Sözün özü: buradan dönmeyebiliriz, oraya da dönemeyebiliriz

Dönme eylemini geçici olarak da olsa herhangibir yöne veya

Özel bir ara

döngüsüz olmuyor mu?

aykırısını kesmiş olduk.

mo olarak adlandırmayacak bir hareket

bir dönüş. bir çevrim... bir kıvranış... O, noktada. noktanın

yinelemne dururken yenilemne

yola çıkmanın yazgısı

olanlar" gelir ve bu sefer ebedî istirahata çekilirsin.

daha yolun başındayken yalnızlık lûtfuna gark olurlar

o da nasibi varsa

Sevdiğim bir hikâye vardır

demiş ki

ai bu testiyi, gri köyün çeşmesinden doldurmaya bir zahmet "

ediyormuş. Kız da ardan koşarmış ve "Babamdan iste beni" de-

demiş. Derken çocukları olmuş, aradan yıllar geçmiş, çocuklar büyümüş, hatta en son gelip babalarına demişler ki:

"Baba bize destur ver de gidip nikâhını arayelim."

peder vefat etmiş, çok geçmeden hanımını da kaybetmiş ve öylece

Şeyhini hatırlayıp "Eyvah!" demiş, "Ben ne yapım?" Hemen koşup bir testi almış ve çeşmeye gidip testiyi doldurduktan sonra koşa

koşa bicir ağacının yanına gitmiş
Bir bakmış ki Şeyh hâlâ ağacın altında ayaklarını uzatmış oturmak
la Şeyh tebessüm ederek şöyle demiş bizim delikanlıya: *Evladım,*
nerede kaldın? Az kalsın ben de gidecektim!

Kusadası

kavuşanlar ne yazık ki azınlıktadır

bir şekilde yine ona dönebileceğimizi biliriz

Yolu kaybeden yolu nasıl bulacaktır?

Yola çıkmanın yazgısıdır bu

düşe kalka yürümek aktın kaderi

diğer adı. yalnız. kılavuzsuz. tek başına

Niçin?

etmek için.

rülmeli. menzile ermek için. erebilmek için. VE fakat menzile ermeyi değil. menzile doğru olmayı mühimseyerek

olmalı; hiç değilse yol müstakim. menzil hak olmalı

reği yalnız yanı sadece aklın o kendini bilmez kılavuzluğuna

demek *Kalkmamak, kalkomamak* yürumemek, yürüyüşü terket

söz ediyoruz

intibah eder Nitekim Ahmed Avni Konuk merhum şöyle diyor

Aklın âlem-i hakikate doğru yürüyüşü dişe kalka tabirine mâsadaktır

temez düşmek zorunda

Hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki bu, aklın kaderi Cevdet Paşamızın aşağıya aktığım şu ifadeleri bu kadere atıf değil de nedir?[1]

> *İnsan yalnız akıyla kalsa doğrudan şaşmaz. Lâkin his ve vehm ilen geçip nefsi kendisine müncezib ve mâsivâdan etmişler*

dir Bu sebepten naşi vehmiyâtın ahkâmı eliseriye nefsin indinde

mümkün olmaz, olamazdı

Korkulmaz mı, hiç yalnızlıktan?
Ben ki hep korkular deştirdim yalnızlıktan!

yola düşe kalka yürümeyi göze almakla düşebilir

Yolcu yolu göze alamaz, yol yolcusunu göze alır

bir tür duşkünlük

Kimler için teselli? Kalkmış olanlar için

Kimler için ümit? Kalkmayı düşleyenler için

Kimler için düşkünlük? Düşecekler için

nizm hesabını boşa çıkarır

de alıkoyar

Neyse doğru?

görünemeyenin anlayamayacağı bir sır bu! *Sırr ul-esrar*

tukça: düşündükçe, düşeni düşündükçe, düşlendikçe

Yenişehirli: Avni ne güzel söylemiş

Dünyada öyle mahv-ı vucûd eyle kim gönül

Mahşer gününde nâm u nişânın görünmesin!

istediklerince görülebilecek bir yerde olacaklar

devam ederler

Korkmak asillere mahsus bir keyfiyet, korkaklık ise sefillere

nuz: bozamazsak şükrediyoruz!'

ka bir toplum çıkmış mıdır bu yeryüzünde?

[illegible] bırakmasın; istemezlerdi yürekler insanın [illegible] düçar olmalarını [illegible] bu [illegible] bir insan eğlendirdiğinde [illegible]

Sanılmasın ki bu söz, güç ulaştırılabilir birtakım kitaplarda kayıtlıdır sadece. Kitaplarda değil [illegible] alkışlarla [illegible] Kendilerini [illegible] duayı bile isteye yaparlardı.

[illegible]

İlk hususa işaret etmek isterim.

Bilmek hayretle başlar, yani insan hayret etmedikçe bilemez.

[illegible]

mevhet" olanına kim rastlamıştır bu dünyada?

[illegible]

işaret etmeliyim. Çünkü taaccübün ya da tabiri diğerle şaşkınlığın

[illegible]

kendine özgü sahasına adımını atmış olur.

Peki hayret in evvelinde ne vardır?

[illegible] söyleyeceğimiz [illegible]

[illegible] *munfe'il* imkânı [illegible]

Oysaysa HAK hiçbirimizi derssiz bırakmaz;

yaşlarında iken gibi etmiştim.

Dilcilere, Mantıkçılara ve Usûlculere göre

Söylemesi bile muhteşemdi.

bulacak durumda olmam gerekiyor."

Mantık ve Usûl den ibaretti. Evet, *Dilbilim Mantık ve Usûl* uzem-

kolaylıkla üstesinden gelinebilecek gibi görünmüyordu

almalıydım

bölmesi de ziyaret edilmedikçe yapının bütününe nüfuz etmek ne-

oradan bir daha gem dönmek hayli vaktimi alıyordu

Artık söylenen şuydu. "Hukema ya göre ", "Mütekellimîn e göre ", "Mutasavvıfa ya göre " Birbirlerine karşıt olan ve fakat

DÜŞÜNCE MİRASI dediğimiz büyük bir yapı

Dil. Düşünce. Varlık

Yani, "İslâm Düşüncesi" denen alanın içerisinde bu üç, ko-

basamak Dilcilere, Mantıkçılara ve Usûlculere ikinci ve son basamak da Filozoflara, Kelâmcılara ve Mutasavvıflara ait idi

Lakin bir şey var ki, bu kitabın

daydı.

Şafak sökmek üzereydi

kuvvet değil, esaret sembolü olarak görmüştür

mah hemen ve şimdi değiştirmelidir

bütün akide dört terim"a irca edilebilmiştir

maruftur

aldığı gibi

başarmak deneyemez bile

denir

sette de kaideleri geçersiz kılan istisnalara mucize denir

Şimdi insanın kendisini özlemesi de nereden çıktı?

[illegible]

[illegible]

taşımıyor

[illegible]

Jewish Music dinlesin!)

[illegible]

olmak bakımından *garib* ve *gurbet* sözcüklerini kullanır

[illegible]

içinde [illegible]

[illegible]

kavramsallaştırma denemesinin bir ürünüdür.)

[illegible]

yabancılaşması

[illegible]

kolay daha açık hale getirebileceğimizi sanıyoruz

Dinle ney den kim hikâyet etmede
Ayrılıklardan şikâyet etmede
Bir kamışlıktan koparıldım beni
Nâlişim gör eyledi mend ü zeni

[illegible]

da açıklanmıştır

[illegible]

bulup huzur ve sükûna erdeğine de işaret eden âriler vardır.

Yabancılaşma insanoğlunun ve dünyasını iyice kararttacak.

yabancılaşmıştır çünkü;

yaratılma ihtimalini körüklüyor olmasıdır.

unutulmuş bir sual: kimim ben?

Hangi *meslek* seçmeliyim?" sualine muhatap olan birinin, bu

göre de vermesi icab etmez mi?

Eğer: zira "Hangi meslek seçmeliyim?" diye sormak başka

Geçimini sürdürmek için hangi işi yapması gerektiğini düşünenlere cevap vermeli mi? Verenler var, versinler ve meselâ desinler "Bilgisayarcı ol, şimdi bu işte iyi para var" ya da "Hukuk oku, bu olur" vs

da yumuguyor

mi zaten ?

bilmek istiyorum. Evet, ben bilmek istiyorum: *Kimim ben?*

Böyle bir sualin, *mesleğimi* değil, *meslekim* arayanlara özgü

yalın ki -bir düşünseniz- "bilmek isteyen" ile "bilinmek istenen" bir ve aynı.

Kimim ben?

Suâl gâyet yalın ve fakat ya cevabı?

varu, artık onlar da bilmiyorlar

Ne dersiniz, "Kimim ben?" sualinin unutulmasıyla *meslek* sözvar mıdır acaba?

yeniden söylemeliyim ki aldanıyorlar

bir zarf açılmaz. Tabiatıyla, onlar da bu zarfı açmayacaklardır

kendini gösterir

Kendilerini muhatab olarak varsaysaar ne lâzım gelecek?

o konuda niçin ehliyet sahibi olmaya çalışsınlar ki?

yola çıktığında çıktığı an, zaten yoldan da çıkmış oldu

"Kimim ben?" sualinin cevabını verebilecek büyük ustaların

kılan nitelikleriyle donanmamızı talep ettiler

Taleplerini yerine getirdik; VE şimdi hem VARLIK a, hem de

suâlinin cevabını değil, bu suâli kendisini de unuttuk

sen bir kim misin?

"Ne yapmalıyım?" veya "Kurtulmak için ne yapmak gerekir?" gibi sualler garip sualler dir. çünkü sadece araçlarla değil amaç larla ilgilidirler. "Ne istediğini kesin olarak söyle bana, ona nasıl erişeceğini sana söyleyeyim" gibi hiçbir teknik cevap yeterli değildir.

Bütün mesele şudur. Ben ne istediğimi bilmiyorum. Belki bütün istediğim mutlu olmaktır. Ama "Mutlu olmak için neye ihtiyacın olduğunu söyle, o zaman sana ne yapman gerektiğini söyleyebilirim" cevabı (bu milyonlar cevap), yetmiyor çünkü ben mutlu olmak için neye ihtiyaç duyduğumu bilmiyorum.

Belki biri diyebilir ki,

"Mutluluk için hükmete ihtiyacın var!"

İyi ama hikmet nedir?

"Mutluluk için seni hür kılacak hakikate ihtiyacın var!"

Peki, bizi hür kılacak hakikat nedir?

[redacted]

kim bana rehberlik edecek veya en azından ilerlemek zorunda olduğum yönü kim gösterecek?

[redacted]

mutluluğun kendisi değil

[redacted]

uyum halinde olduğu takdirde mutlu olabilirmiş.

* Schumacher. Aldı Kanatlar İçin Kılavuz. s. 20. İstanbul. 1990.

diliyorum şimdi hâlâ olarak soracaksınız. Uyum nedir? Uyumun aradığı şu "kendilik" de nedir? Uyum (en az) iki şey arasında olduğuna, olacağına göre benim kendisiyle uyum içinde olacağım

sağlamam isteniyor?

Anlamış gibi yapsak ve mutlu olabilmemiz için bize önerilen bu yolun, talep ettiğimiz o mutluluğu bize kazandıracağını kabul etsek bile; bir diğer deyişle mutluluğun "kişinin kendi kendisiyle uyum içinde olması" şeklindeki tarifini arıyor görünsek, bu takdirde sözü edilen hâlin mutluluğun *tarif*i değil, imkânı olduğunu, en

Şöyle şöyle yaparsan mutlu olursun" demek başka")

Haksız sayılmaz, çünkü burada *olmak* için, olmadan önce yap-

diyor ki: *yapmak* için evvelâ *olmak* gerekir.

Ardından da ekliyor: Daha en baştan niçin mutluluğu kazanı-

ya, belki de siz onu değil, o sizi bulacak ve işte o an geldiğinde

göre, arayanlar ararlarken arandıklarını bilmezlermiş.

Belki bir diyebilir ki:

Mutluluk için hikmete ihtiyacın var!'

İyi ama *hikmet* nedir?

Mutluluk için seni hür kılacak hakikate ihtiyacın var!'

Peki, sizi hür kılacak hakikat nedir?

Biri çıkıp "Mutluluk için hikmete ihtiyacın var!" dese, acaba bu durumda ilk önce öğrenilmesi gereken *mutluluk* denen hâli (her ne ise) bize kazandıracak olan şey mıdır?

Ben mutlu olmak istiyorum ama mutluluğun ne olduğunu bilmi-

ulaşabilmem için hikmete ihtiyacım olduğunu söylüyor. Hikmeti elde edersem, edebilirsem ancak o takdirde mutluluğu da elde

mutlu olmak. Şimdi ise elde etmem gereken iki şey var, yani önce

luğu ararken, benden şimdi önce *hikmet* aramam isteniyor.

met ve saadet bir tek şeyi gösteren iki sözcükten ibaret olabilir.

Olabilir tabii ama sorun şu:

aracılığıyla ulaşabileceğim söyleniyor.

Bu sual bir hiç sorulmaya görsün, gayretli talip daha ilk teşeb-

ğını öğrenecek ve tabiatıyla hikmet elde edebilmek için bu sefer

hikmeti elde etmek için elde etmesi gereken ne varsa, onları da zaten bilmiyor ve tanımıyor olmasıdır. Bu böyle sürüp gidecek, iç içe girmiş matruşkalar misâli her açtığı kutunun içinde bir başka sırlı bulacaktır.

Herkes hangi yollardan geçtiyse oralardan geçmeliymiş.]

Bu sırada bazıları da şöyle bir nasihatta bulunmaktalar:

Mutluluk için seni hür kılacak hakikate ihtiyacın var!"

Peki, bizi hür kılacak *hakikat* nedir?

Bakınız, şimdi de *hürriyet* ve *hakikat* diye iki sözcük, iki kavram, iki şey daha çıktı karşımıza.

Onu nerede bulabileceğimi bana *kim* söyleyecek? Ona gitmek için *kim* bana rehberlik edecek veya en azından izlemek zorunda olduğum yönü *kim* gösterecek?

Evet, *kim*!

Benim açıklamam şu: Hakikati bize sadece bir kimse -o da *kim*

Şimdi şöyle bakalım, sen bir *kim*sin?

Şair işte aynen böyle söylüyor:

ben olmaktan başka deneyebileceğim birşey yok
kendi mezarımdan başka, hangi mezar kabullenir ki ben

oyalanıp durmadılar mı yıllarca?

gelmiştik ve başka akıllar arıyorduk. Bir yanda [illegible] gelmiştik. Bir yanda [illegible] gelmiştik. Bir yanda [illegible] gelmiştik

bügücük kuşu

çekersem bütün sermâ başınıza yıkılır "

makas gibi iki yana açamıyorum çünkü

Farkın
sonra
bizim yerimizmiş gibi savunmaya kalkışıyoruz
mize basacağını bilmiyoruz bisek bile karşı koyamıyoruz
rede o bizi biz kılan şey?
f
lemin ediyoruz
bilir
edavi

olmasın canımız sıkıyor
kütah muddesini haline getirelim?
olmayı tercih etmişerdi

iki dünyaya ait olmak kolay, mazlum olmak zor

[illegible] boyun eğmek (=*herkesleşmek*)?

Bu iki tutumun daha aktif, daha köktenci versiyonları da var. Mesela ikinci sayılı [illegible] dünyayı içinde yaşadığımız [illegible] değiştirmek (=*devrim*) [illegible] ve fakat mâlik olamayanların yazgısıdır.

Mâlik olanlara gelince, onların hâlini bilmek *halvet-der-encümen*in anlamını bilmekle mümkün olabilir ancak

herkesleşmek

[illegible] uydurmaktan kaçınmıyorum: *herkesleşmek*.

Günümüzde kitaplar çoğunlukla *herkes* için yazılıyor ve bu [illegible] kün hâle gelmiş oluyor.

Herkes'in okuduğunu okuyanlar, herkes'in bildiğini bilenler [illegible] mazlar.

yorsak?

fayda etmeye kalkışalım?

yetlerin düşmanıdır" demekle acaba neyi kastediyordu?

etmek şansımızı kaybetmiş mi oluyoruz?

kimselere birtakım kitapları tavsiye edebilir miyiz?

bozuldu, nifak ve riya tartışa çıktı. Bakıyorum artık insanlar *Allah rızası için* okuduklarını söylüyorlar

aynı şeyi söyleyebilmek kolay mı?

Kadim zamanlarda, ders vermek için her yere seyahat eden onlu bir Grek bilgini vardı. Bu tür insanlara *sofistler* denmekteydi. Bir keresinde Küçük Asya'daki bir ders gezisinden Atina'ya dönen bu tanılı Sofist sokakta Sokrates'e rastladı. Sokaklarda avare avare dolaşmak ve insanlarla konuşmak, sözgelimi bir ayakkabının ne olduğu hakkında bir ayakkabı tamircisiyle konuşmak Sokrates'in alışkanlığıydı. Sokrates'in şeylerin ne olduğundan başka hiçbir konusu yoktu.

"Hâlâ orada mı duruyorsun?" diye sordu Sokrates bu çok gezen sofist için [illegible]

[illegible]

Martin Heidegger'in bu [illegible] ilki ders notlarından [illegible]

[illegible] ve parlak kavramların içerikleri sorgulanmamış ilkel edilgenliğine yaslanmaya meyilli bilenlere, dolayısıyla çürümenin de en nihayet bir değişim düzeyinden ibaret olduğu imalarına karşı "Siz hâlâ orada mısınız?" yollu tahliflere yeltenenlere rastgele çıkarılması gereken pek çok ders var hiç kuşkusuz.

Malum, Sofistlerin hakikati talep etmekle, araştırıp sormakla [illegible] mak yeterliydi.

Hâlâ orada mı duruyorsun ve hâlâ aynı şey hakkında aynı şeyi mi [illegible]

[illegible] mek ne kadar da güç görünüyor.

[illegible] ve daha bir hakikatin ortada kalmaması demektir.

nululamayan demek olsa da

bu suçlamaya mukabele etmek o kadar kolay mı?

miyorsa pekâlâ kolay!

yeniden puturlu zemine geri dönebilir miyiz?

Yürümek istiyoruz. öyleyse biraz sürtünme gerek. Pürüzlü zemine geri dönelim

Philosophical Investigations ın bir yerinde böyle söyler Wit

oğuna imada bulunur

miş bir sofuk. toplumdan, tarihten hayattan, topraktan uzaklaşan

çıktığında oldukça yığınsaşan bir ideolojı

Arababa boyası [illegible] aldı Istanbuluk Z[illegible] diğinde terkedilen bir ideoloji hâlini?

Aksi ile kadın [illegible] sa[illegible] diyanar ve belki [illegible] sadece [illegible] sürati [illegible] bakışımızda ibret almamız gerekmiyor mu?

Öyle ya, kendimizi daha ne kadar aldatabiliriz?

[illegible] İnsan [illegible] fişleyen [illegible] sempatine uğramayan bir tufeyli sürüsü

Nasıl [illegible] Kaybedilmiş [illegible] cevap veriyorum

Evet, biz [illegible] kaybedilmiş [illegible] dünyanın [illegible]

[illegible] kimsenin [illegible] Sosyalizmi [illegible] [illegible] kaçınmıştık.

[illegible] neles almadığımız gerçek değil mi?

[illegible] gocunmadığımız, pişman olmadığımız gibi

[illegible] bm?

[illegible] yazmamız için vakit vermedi. İnanır bu da doğru!

Hiç olmak

ramışların neler olduğu sorulduğunda Platon demiş ki

> Çocukluklarını ölürler ve büyümek için acele ederler ve fakat sonra çocukluklarını öderler. Para kazanmak için sağlıklarını yitirirler ama sağlıklarını geri almak için de para öderler. Yarınlarından endişe ederlerken bugünü unuturlar. Sonuçta ne bugünü, ne de yarını yaşarlar. Hiç ölmeyecekmiş gibi yaşarlar, ancak hiç yaşamamış gibi ölürler.

payının azaldığını bile bile

masanın bir tek nedeni var: *mülkiyet*

zannettiğimiz şeyleri sürekli kılmaya çalışmak."

Sahip olduklarımızı koruyamaz da kaybedersek

masına yenmektedir.

olabilir mi?

— Peki o halde kişi, kendi üzerindeki mülkiyetini sürekli kılmamı?

kalmamış. Bu [illegible] şimdiki zaman [illegible] Bu [illegible] Onda [illegible] sevdiğiniz [illegible] [illegible] sürekliliği [illegible] Mülkiyet [illegible] çeşitli kılan ilk ilke mülkiyet sahibinin ölümü değil midir?

[illegible] Demek oluyor ki insan *baki* değil, bilâkis *fânidir*.

[illegible] sürekli olan bir tek O duru ifadesinin anlamı budur!

[illegible] dikkatlerimizi bu hakikate çekmeye çalışır.

[illegible] olsun sarahat kazanmıştır.

[illegible] miş.

Kimseye kendinizi sevdirmeye kalkmayın! Yapılması gereken tek [illegible]

"en çok şey"e sahip olmak değil, en az şey"e ihtiyaç duymaktır.

[illegible] Asıl iş [illegible] gelir [illegible] zaman, zevkine bir *zakmak!*

[illegible] Nasıl [illegible]

sahip olmak değil, hiçbir şeye sahip olmaktır.

İnanın, gerçek özgürlük budur: *hiç olmak!*

herkes önce elindeki fidanı dikmeye bakmalı

olup olmadığının ne önemi var onlar için?

önemlisi toplumu oyun oynamak demek.

buna yaşamak denir mi, denebilir mi?

yetişmekteydi.

zannediyor musunuz ki çok güçlü olduğumuz yıllardı?

[illegible] mamak için ne yapıyoruz?

[illegible] tan çıkarmak için uğraşıyor

Hayatın cazibesine direnmek kadar hayatın saldırısına da direnmek gerek. Hayatın vahşiliğine düçar olmamak gerek.

[illegible] yayanlarım. Onun hesabını verenlerin zamanı. Hepi öyleydi zaten. Hâlen öyle ve istikbalde de öyle olacak!

Biliyorum, insanın kendi olması, kendi kalması zor, çok zor. Fakat [illegible] dikmeye gerek kalır mıydı?

[illegible] içerisinde varolmanın keyfine bakın!

[illegible] bak zâtına!

İnsanlar uykudadırlar, öldüklerinde uyanırlar

XIX. yüzyılın ortalarından itibaren başlayan ve 1990'lı yıllara kadar varlığını sürdüren *İslâmcılık*, hiç kuşku yok ki Batılılaşma/Modernleşme çabalarının bir ürünüydü ve bu haliyle geleneksel İslâm tasavvurunun tabii bir devamı olmayıp bu tasavvurdan kökü bir ayrılışı (kopuşu) temsil ediyordu. Batı'nın o göz kamaştırıcı bilim ve teknolojisi karşısında şaşkınlığa düşen, siyasî, askerî, hukûkî, ictimaî, ahlâkî kurumlarını ve bu kurumların ürettiği kavramları -önceleri seçmeci davranmak, sonraları bu tereddüdü de terketmek suretiyle- benimseyen; benimsemekle yetinmeyip ardındaki dünya-tasavvuru yeterince tedkik edilmeksizin alınan bu kurumların üzerine eklektik yöntemlerle dinî kisveler giydiren İslâmcılar, ne yazık ki bu süreç içerisinde Frengistan'da *kâşâneler*, diyar-ı İslâm'da *viraneler* görmekten kendilerini alamamışlar, böylelikle o yılların akîde-i asliyesi olarak telâkki edilen muâsırlaşmanın (*modernleşmenin*) sözcülüğüne soyunmayı bir marifet bilmişlerdi. Din'in *mâni-i terakki* (ilerlemeye engel) olduğu şeklindeki saldırılara cevaben din'le bilim'in çatışmadığını, bilakis din'in bilim'i desteklediğini, hatta modern bilimsel keşif, icad ve teorilerin din'in kendisinden mülhem olduğunu söylemekten çekinmiyorlar, bu hususlarda ilgili-ilgisiz çeşitli ayet ve hadîsler zikrediyorlardı.

Göğüslemekte olduğu sadme, o yılların yaygın tabiriyle bir *seyl-i hurûşân* (karşı konulamaz bir sel) idi ve önüne gelen herşeyi sürüklüyordu; bu nedenle direnmemeli, karşı koymamalı, aksine selin aktığı istikamete doğru yönelinmeliydi. Nitekim Mehmed Âkif'in I. Dünya Harbi'nden önce söylediği şu sözler o günlerde İslâmcıların hâlet-i rûhiyesini gayet açık bir şekilde gözler önüne sermektedir:

> Beşeriyet coşkun bir sel gibi umman-ı terakkî'ye atılmak için alabildiğine akıyor. Bu selin önünde durulamaz. İşte biz de ya boğulacağız ya da o sel ile beraber gideceğiz. (*Sebîlürreşad*, IX/230)

O sel ile beraber gidenlerin ve din'le bilim arasında çatışma olmadığını söyleyenlerin iddialarını teyiden zikrettikleri ayet ve hadîslerin yorumunda ne tür zorlamalara başvurdukları artık açığa çıkmış bir husus. O devirde imanı kurtarmak adına peşine düşülen bilimsel yorumlar, bugün insanları tebessüme sevkediyor. Arteyemi Kur'an'dan çıkarmanın bugün için hiçbir cazibesi kalmadı. Batı bilim ve teknolojisinin sonuçlarını kimse üstlenmiyor ve tam aksine bu *sefer çevrecilik* daha revaçta.

Modernizmin etkisi altındaki İslâmcılığın savunmacı tezleri hükmünü kaybederken, bugünün İslâmcıları *postmodernist* rüzgârların tesiriyle ve üstelik aynı aymazlıkla malûl bir biçimde benzer hataları tekrarlamaktan çekinmiyorlar. Dün din-bilim, din-devlet, din-toplum ilişkileri bağlamında üretilen savunmacı yaklaşımlar bugün ne yazık ki daha düşük seviyede ve daha ilkesizce yinelenmiyor:

> *Vahiy ile akıl* arasında uzlaşmazlık olduğunun kabul edilmesi hâlinde *din ile ilim*; *devlet ile din* ve hatta *hayat ile din* arasında gerginlik doğar." (İ. Abasız Budama, 5. madde)

Acaba "din ile ilim", "din ile devlet", "din ile hayat" arasında bir gerginliğin ortaya çıkmasından kaçınılabilir mi? Din ile bilimin sonuçları arasında zuhûr eden gerginlikler nasıl ortadan kaldırılacak? Kezâ din ile devlet arasında varolabilecek bir çelişki nasıl çözülecektir: din'in lehine mi, devlet'in lehine mi? Devletin herhangibir ilke veya uygulamasının dinen yasak olması halinde devlete bu uygulamadan vazgeçmesi mevcut yasal sınırlar içerisinde teklif bile edilemezken, kendilerini *din* ile *devlet* arasındaki gerginlikleri ortadan kaldırmakla görevli addedenler yorum haklarını hangi istikamette kullanacaklar, kime neyi önerecekler?

Din ve *hayat* arasındaki gerginlik için de bu sualler geçerli değil midir? Hayatı dinin icaplarına veya dini hayatın icaplarına uydurmadıkça bu gerginlik sürecek ve ister istemez ne *din* ne de *hayat* diğerinin kendisi üzerindeki mutlak hâkimiyetini kabul edecektir. Çünkü insanlık tarihi boyunca hemen hemen bütün dinlerle o devrin mevcut siyasî, hukukî ve ahlâkî kuralları arasında bir gerginlik varolmuş ve dindar insanların "zihinlerindeki dünya" ile "içinde yaşadıkları dünya" arasında her dâim kapatılamaz bir mesafe bulunagelmiştir. Esas itibariyle böyle bir mesafenin bulunmasından rahatsızlık duyulmamalı ve hayat karşısında dindarca bir duruşu tercih edenlerin bu gerginliği kendi istekleriyle üstlendikleri asla unutulmamalıdır. (Bu durum, "*vahiy* ile *akıl* arasında uzlaşmazlık olduğunun kabul edilmesi halinde..." şeklinde dile getirilen koşulu ve tanımlanmamış bir aklın itirazlarını anlamsız kılar.)

Kısacası, hayat karşısında *dindarca* bir duruşu tercih etmek, *şâirce* bir duruşu tercih etmek demektir ve bu nedenle ey Müslümanlar, lütfen şu hadîs-i şerîfi aklınızdan çıkarmayınız:

İnsanlar uykudadırlar; öldüklerinde uyanırlar.

sendeki sen seni özlüyor

Rivayete göre Hacı Bektaş-ı Veli hazretleri Hz. Mevlana'ya bir elçi göndermiş hâline telmihen demiş ki:

> Hakikati hâlâ bulamadıysan niçin kalkıp aramıyorsun? Yok eğer onu bulduysan niçin bağırıp çağırmıyorsun?

Hz. Mevlana da elçiden Hacı Bektaş-ı Veli'ye şu cevabı götürmesini istemiş:

> Hakikati hâlâ bulamadıysan niçin kalkıp aramıyorsun? Yok eğer onu bulduysan niçin bağırıp çağırmıyorsun?

Bu rivayetin sahih olup olmadığı aslında bizi pek ilgilendirmiyor. Bizi ilgilendiren cihet, bu mukabelenin hakikat aşkının birbirinden tamamen iki ayrı hâli tevlid etmesi hususunda yolumuzun önüne düşürdüğü ışık.

Bu ışığın önümüzü aydınlattığı kadarıyla ne kadar yürüyebiliriz, kaç adım daha atabiliriz? Bu iki hâlden hangisinin hâlimize muvafık olduğunu nasıl anlayabiliriz?

"Hakikati aramak", "hakikati bulmak" gibi ifadeler bugün bizim için sahici bir anlama delalet ediyorlar mı, doğrusu pek emin değilim. Aranılacak bir hakikatimiz var mı? Ara(n)maya değer bir hakikatin endişesini taşıyor muyuz? Hak'tan, hakikat'ten ne anlıyoruz? Düşündüğümüzü söylüyoruz ve fakat düşünmenin hakikatinin ne olduğunu sormuyoruz. İnsan olduğumuzu iddia ediyoruz ama insanlığın hakikatini hiç merak etmiyoruz. Bir benimiz var, ikide bir 'ben, ben' diyoruz, lâkin ben'in, benliğin hakikati hiç umurumuzda mı? O ben'e ne kadar ilgi gösteriyoruz, ona ne kadar şefkatle yaklaşıyoruz, ona bakmak, onu beslemek için ne kadar gayret gösteriyoruz?

Gözlerimizi taşraya (dışarıya) dikiyoruz; güya çevremizde olup bitenleri seyrediyoruz; kendimizden gayri, hakikatten gayri her ne varsa ilgimizin odağı olmaya başarıyor, bizi kendisine cezbediyor, zihnimizi meşgul ediyor, bizi bizden edip kendisine yöneltmeyi başarıyor. Ancak gözlerini diken gözün kendisi kendisini göremiyor, taşrayı seyreden kendisi kendi zatını, kendini, zatını seyredemiyor, başkalarıyla meşgul olan kendisiyle meşgul olamıyor, dışarıya yönelen kendisine yönelemiyor. Kişi ne varsa enteresan buluyor kendi dışında.

Aslında bu durum çok daha enteresan değil mi?

Böyle olmalı; *zira interessant* (ilgi çekici), *interesse* (ilgi) sözcüğünden gelir. *Inter-esse* iki şey arasında olmak (*in-zwischen-sein*), yani kişinin kendisiyle bir başka şey arasında bir nisbetin bulunması demek. Bir şeyi ya da olguyu ilgi çekici bulduğumuzu, o şey veya olguyla ilgilendiğimizi söylediğimizde, aslında o şeyle aramızda bir ilginin, bir nisbetin bulunduğunu söylemiş oluyoruz.

"Şu şeye ilgi duyuyorum"; yani o şeyle arasında bir ilgi, bir nisbet kurabiliyorum. O şeyin bana bir nisbeti var, benim onunla ilgilenmemi gerektiren bir yönü, bana bakan bir yüzü, benimle onun arasında bir alâka var.

Peki neden insan kendisine ilgi duymaz? Niçin kendisini ilginç bulmaz? Nasıl olur da kendisi kendisinin ilgisini hem de hiç çekmez?

Hakikati hâlâ bulamadıysan niçin kalkıp aramıyorsun?

Bu söz aranması ve bulunması gereken bir hakikatin mevcudiyetine işaret ediyor; yani araman gereken, bulman gereken, kendinle onun arasında kurman gereken bir ilgi, bir nisbet, bir alâka var. Sen hakikati aramıyorsan, hakikati ilgi çekici veya ilginç bulmuyorsan, hakikat ile kendi aranda bir ilgi kuramıyorsun demektir.

Hakikat de ne? Kendisiyle ilgilenmemi gerektiren ilgiyi bir türlü bulamadığım şu hakikat de ne gerçekten?[1]

Sen! Evet senin o hakikat. Hakikatin kendisinden konuşmaya başladığınız her defasında kendi hakikatimizden konuşuyoruz. Hakikate ilgi duymuyorsun, çünkü sen kendine ilgi duymuyorsun, sen kendinle aranda olan ilgiyi, nisbeti, alâkayı görmeyi beceremiyorsun. Sen seni bilmiyorsun, sen seni bilmek istemiyorsun, sen sende olanı önemsemiyorsun, bu yüzden sen sende sana bakan o yüze, hakikatin yüzüne, hakikatinin yüzüne yüzünü bir türlü çeviremiyorsun. Hayvaniyetin şahlandıkça nutkiyetin büzülüyor, boynunu büküp bir kenara çekiliyor; buna rağmen itilmiş, kakılmış, bir kenara atılmış olmasını umursamayıp yüzünü kendisine çevireceğin o günü sabırla bekliyor. Sen bir adım at, bak da gör o sana kaç adım atacak!

O halde dostum, Mevlevî olsan n'olur, Bektaşî olsan n'olur? Senin ne susmakla, ne de bağırıp çağırmakla bir alâkan var! Bir silkin sâlikî olmak, evvelemirde aranması ve bulunması gereken bir hakikatin mevcudiyetini kabul etmek demek. Diyelim ki buldun, diyelim ki oldun, bağırsan da başımız üstüne, sussan da. Hakikatine ermişsen, erişmişsen bağırıp çağırman da, susup kendinle halvet olman da senin hakkındır. Fakat hâl böyle değilse ve sen henüz tüm acılı-

ğınla, hamlığınla, nâdanlığınla kendinden gayrı her ne varsa onlarla ilgiliysen, ilgileniyorsan, üstelik değil kendini bulmak, aramıyorsan bile, lüzumsuz yere bağırıp çağırma seanslarının anlamı ne? Belki sen seni özlemiyorsun ama inan o sendeki sen seni özlüyor; hem de senin tüm hoyratlıklarına rağmen seni özlüyor.

"Peki bu arada sana n'oluyor? Bu benle benim aramda" diyebilirsin. Makamınca haksız sayılmazsın, ancak ben "senle senin aranda olan"ı "benle benim aramda olan"dan ayrı görmeyi becerememediğim için konuşuyorum; tıpkı şairin dediği gibi:

Ben ben değilem, ben dediğim sensin hep
Ruhum dediğim, canım dediğim sensin hep

Lütfen üzerine alınma, ben seninle değil, sadece kendimle konuşuyorum.